

Johann Gregor Mendel – výjimečný člověk a geniální vědec

JAN ŠMARDA

V létě 2012 si připomeneme 190. výročí narození nejvýznamnější vědecké osobnosti, kterou kdy dala Morava světu: Johanna Gregora Mendela. Přitom už jen samotné životní osudy tohoto muže byly natolik pozoruhodné, že je vhodné je při této příležitosti znovu připomenout.

Dne 22. července 1822 se v malé vsi Heinzendorf (Slezsko), v domě č. p. 69 v rodině rolníka Antona Mendela narodil syn; byl pokřtěn jménem Johann. (Přišel na svět jako druhé ze tří dětí; jeho starší sestra se jmenovala Veronika a po něm přišla ještě mladší Terezie.) České jméno Heinzendorfu zní Hynčice; tehdy to ovšem byla obec převážně německá, v níž se však živil německý prolnal s českým. Až do začátku 15. století byla celá tato zemědělská oblast – Kravařsko – česká. Hynčice dnes tvoří osadu sousední větší obce Vrážné, kde stál a dosud stojí kostel. Otcovský rod (původně: Mendeleů) pocházel z jiné sousední vsi – Veselí a všichni jeho příslušníci byli malí, chudí rolníci nebo zahrádníci – a chalupáři. V Hynčicích se také pájlo vápno a rozváželo se koňskými nebo kravskými povozy do okolí. Johannova matka Rosina pocházela z hynčického rodu Schwirtlichů, jehož sociální postavení bylo stejné jako u Mendelů. Veškeré obyvatelstvo Kravařska bylo po generace hluboce věřící v Boha podle římskokatolického ritu.

Anton Mendel se po 8 let účastnil bitev v napoleonských válkách. Po nich v Rakousko-Uhersku ovšem trvalo nevolnictví, takže jako jeho občan – rolník musel každý týden pracovat 3 dny pro vrchnost. I za těchto podmínek se mu podařilo původní dřevěné stavení, které pro rod zakoupil jeho dědeček, přestavět na zděné (které je v hlavních rysech zachováno dodnes), obklopené poměrně rozsáhlou zahradou a sadem. Tam pěstoval květiny a ovocné stromy, jak mu ukládala tradice řady předků.

Místní stupeň vzdělanosti představoval strýc Rosiny Mendelové Anton Schwirtlich, který v armádních službách procestoval „kus světa“. Proto když obyvatelé Hynčic postavili a zřídili ve své obci jednotřídní školu pro děti, povolali právě jeho, aby v ní učil. Dalšími významnými učiteli této školy byli Theodor Makitta a farář ze sousedního Vrážného Johann Schreiber. Škola poskytovala základní obecné vzdělání s přirozeným důrazem na přírodopis; příslušela k ní ovocná zahrada, sad a včelín. (J. Schreiber výrazně pozvedl ovocnářství na celém Kravařsku a byl zkušeným včelařem.) A do této školy v letech 1831–1833 chodil i malý Johann Mendel.

Jaký to byl hoch? Po otci skromný, pracovitý a vytrvalý, po matce vysoce inteligentní a nadaný pedagogicky. Rodným jazykem mu byla němčina, ale

mluvil plynně i česky. Genealogicky byla jeho krev po otci asi z 25 % česká. Postavou byl spíše menší, ale podsaditý. Rodičům záhy pomáhal v hospodářství, ministroval v kostele a farář Schreiber ho také zasvěcoval do ošetřování a roubování ovocných stromů. Když v 11 letech absolvoval základní školu, učitel Makitta ho rodičům zhodnotil jako nadaného; a s matčinou podporou přesvědčoval otce, aby ho poslal na studium. Ten ovšem ve svém jediném synovi viděl svého budoucího nástupce – hospodáře na domácím dvoře – a při své chudobě mu ani nemohl pro studium poskytnout téměř žádné hmotné zabezpečení.

Nicméně Johann přece jen v roce 1833 přišel (na zkoušku) do 3. třídy piaristické školy v Lipníku nad Bečvou, z níž se za rok vrátil s velmi dobrým prospěchem. A odtud přešel na gymnázium v Opavě, kde studoval 6 let (1834–1840).

A právě v tomto období musel projít první těžkou životní zkouškou. Roku 1838 byl jeho otec při robotě v lese těžce zraněn padajícím stromem; přežil, ale zůstal invalidní. Nemohl dále pracovat, a tudíž i sporé prostředky, které Johannovi rodiče dosud mohli poskytovat pro studium poměrně daleko od domova, vyschly. Johann začal doslova strádat hladem. Na své studium si musel začít sám vydělávat kondicemi méně nadaným, ale movitějším spolužákům. Nápor na jeho fyzickou i psychickou soustavu to byl přílišný. Podvýživa, hypovitaminóza, celkové vyčerpání a nervová labilita se spojily ke krušnému cíli. Vážně onemocněl, musel odjet léčit se domů a v roce 1839 na půl roku studium přerušit. Přesto se mu podařilo postoupit do posledního, 6. ročníku – a roku 1840 gymnaziální studium ukončit s vynikajícím prospěchem. V této době napsal filozofickou báseň, kterou uchovala jeho sestra Terezie; v ní se vyznává ze svého přesvědčení, že Bůh očekává, že člověk bude vždy usilovat o poznání a pochopení všech tajemství, která vložil do přírody.

Podařilo se mu již roku 1840 zapsat se ke studiu na Filozofickém institutu v Olomouci, tedy k tehdejšímu nezbytnému předstupni pro vlastní studium univerzitní. V té době jeho otec Anton předal hospodářství svému zeti Sturmovi (manželu starší dcery Veroniky). Ale Johannovo zdraví se současně dostalo do situace obdobné, ale ještě povážlivější, než tomu bylo o dva roky dříve. Opakovala se krize z obdobných příčin, ale tentokrát už musel Johann „utéci hrobníkovi z lopaty“. Ve svém vlastním životopise k této situaci uvádí:

Pokoušel jsem se v Olomouci opětovně nabídnout své služby jako soukromý učitel, ale všechno mé usilování zůstalo pro nedostatek přátel a doporučení bezvýsledné. Zármutek ze zklamání nadějí a strach ze smutné vyhlídky, kterou mi nabízela budoucnost, působily tehdy tak silně, že jsem onemocněl a musel strávit jeden rok u svých rodičů.

Řešení přineslo jednak opakované zapsání 1. ročníku o rok později, jednak – a hlavně – šlechetné gesto jeho mladší sestry Terezie (v té chvíli teprve třináctileté!), která se v jeho prospěch zřekla části svého věna. V pozadí tohoto osudového činu asi stála i jejich matka. (A Johann na to pak nikdy nezapomněl,

byl Terezii stále vděčný, cítil se jí zavázán a snažil se jí tento dluh splatit. Když pak později nabyt jako opat bohatého kláštera značného jmění, vystudovali všichni tři její synové univerzitu na jeho náklad. Z nich, jak se dovíme na konci jeho vlastního života, ho doprovázel MUDr. Alois Schindler.)

Johann Mendel tedy šťastně zvládl tříleté filozofické studium v Olomouci, ale stále neviděl na obzoru žádnou možnost, jak existenčně zajistit své navazující studium univerzitní. Ale řešení se přece jen našlo. Jeho olomoucký profesor matematiky F. Franz mu doporučil, aby se ucházel o přijetí do augustiniánského kláštera sv. Tomáše na Starém Brně. Učinil tak (přílohou k jeho žádosti byla vlastní autobiografie, z níž zde citujeme) a opat tohoto kláštera Cyril Napp ho do jeho konventu na podzim r. 1843 přijal. Mendel to později vyjádřil těmito slovy:

Viděl jsem se nucen vstoupit do stavu, který by mne zbavil trpkých starostí o výživu, a moje poměry rozhodly o mé volbě.

Při vstupu do kláštera Johann přijal řeholní jméno Gregor (Řehoř), kterého od této chvíle užíval přednostně.

Bylo to řešení extrémně šťastné. Jak už víme, Mendel byl k lásce k Bohu a bohabojnému životu vychován celým rodinným prostředím, z něhož vyšel. Povahově byl altruistický a ušlechtilý: přímý, otevřený k přátelství, tedy i k životu mezi spolubratřimi. Jako mladý muž vysoce inteligentní a zvyklý poctivě práci dokonale zapadl mezi členy bratrstva. A na druhé straně byl starobrněnský klášter pokladnicí nejen duchovních, nýbrž i duševních i ekonomických („světských“) hodnot, v tehdejší době velmi bohatou. Mohl rázem zajistit – a zajistil! – Gregoru Mendelovi život bez starostí o denní chléb, zajistil mu i blaho duševní, a navíc mu na dokonalé úrovni umožnil věnovat se jeho vědeckým a výzkumným zájmům. Klášterní knihovna obsahovala ve svých svazcích prakticky veškeré vědění té doby. Opat Cyril Napp byl velkou a přitom mimořádně laskavou a velkorysou osobností. A do konventu kláštera přijímal talentované bratry, které pak podporoval v dalším odborném vývoji. Bratra Gregora si zřejmě od samého jeho příchodu oblíbil. V konventu kláštera žily tehdy tak významné osobnosti jako hudební skladatel Pavel Křížkovský (brzy Gregorův nejbližší přítel), estetik Tomáš Bratránek, filozof František Matouš Klácel a další.

A tak se Gregor Mendel dostal na teologickou dráhu. Rokem noviciátu v klášteře zahájil své studium teologie na brněnském Teologickém ústavu, které absolvoval v letech 1845–1848. Současně ovšem studoval rok i na brněnském Filozofickém ústavu u prof. Diebla nauku o zemědělství, ovocnářství a vinařství. Všude sbíral jen ty nejlepší známky a hodnocení. Dne 26. 12. 1846 složil slib řehole, 6. 8. 1847 byl v dominikánském kostele sv. Michala vysvěcen na kněze a ve stejném kostele sloužil 15. 8. téhož roku svou primici. Bylo mu 25 let. Roku 1848 byl pak jmenován kooperátorem řádové fary svého kláštera sv. Tomáše a v tomto rámci vykonával kněžskou službu nemocným a umírajícím v blízké nemocnici U Sv. Anny na brněnské Pekařské ulici. Nevykonával ji však ani celý rok. Opat Napp záhy poznal, že tato psychicky velmi náročná

služba přetěžuje jeho gracilní nervovou soustavu a přináší mu neurotické potíže. Zbavil ho proto kněžských povinností a uložil mu povinnosti učitelské. Odeslal ho jako suplenta na gymnázium do Znojma, aby tam vyučoval klasickým jazykům latině a řečtině a dále němčině a matematice. Učil tam dva roky.

Nelze se divit, že už během prvního roku praxe mu ředitel znojmského gymnázia doporučil, aby si na univerzitě ve Vídni doplnil vzdělání a složil zkoušky předepsané pro funkci učitele. Gregor rád uposlechl a už roku 1850 podal univerzitě ve Vídni žádost o přijetí ke studiu a složení učitelských zkoušek z přírodopisu a fyziky. Přílohou k této žádosti byl jeho vlastní životopis (z něhož jsme – v českém překladu – výše citovali). Předzkouškové studijní období bylo však příliš krátké – a Gregor Mendel při písemné zkoušce ze zoologie neuspěl. (Popravdě řečeno, více ho pro svou exaktnost zajímala fyzika.)

Opat Napp Mendela nepřestal podporovat v jeho úsilí o dosažení úplného vysokoškolského vzdělání v přírodních vědách; získal pro jeho podporu i brněnského biskupa. A na jaře 1851 ho poslal suplovat přednášky z přírodních věd za onemocnělého profesora Jana Helcelety na brněnském technickém institutu. Mendel se pak ve svých 29 letech znovu dostal na univerzitu ve Vídni, tentokrát jako řádný student oborů botanika, mikroskopická botanika, zoologie, paleontologie, chemie, fyzika a matematika. Studoval tam po 4 semestry v letech 1851–1853. Byl tak výborně připraven na zkoušku, ale odjel k ní do Vídně až začátkem května 1856. Opět však neuspěl. Snad proto, že se při ní dostal do sporu s botanikem prof. Fenzlem; ten totiž obhajoval Schleidenovu teorii, že rostlinné embryo vzniká pouze z pylového zrna, zatímco Mendel správně věděl, že pylové zrno pro embryo dodává samčí gametu, která opyluje gametu samičí. Ale možná, že skutečnou příčinou bylo akutní nervové zhroucení, jež se projeвило mj. agrafií, ztrátou schopnosti psát. Existuje i doklad, že Mendel chtěl zkoušku skládat ještě potřetí v druhém opravném termínu 3. srpna 1856, ale tato zkouška se už neuskutečnila. Zůstal tedy ve funkci suplenta až do konce svého pedagogického působení roku 1868. To už ovšem věnoval své úsilí zcela novému cíli: experimentálnímu výzkumu křížení jednoletých kvetoucích rostlin, kterým chtěl odhalit tajemství zákonitostí dědičnosti. Tuto práci započal již roku 1854 (ta pak intenzivně pokračovala až do roku 1872). V roce 1854 také nastoupil jako suplent fyziky a přírodopisu na Vyšší reálnou školu v Brně, Janská ulice. Byl výborným, nadšeným, oblíbeným a vždy vysoce oceňovaným pedagogem. Neúspěch u učitelské zkoušky na to neměl žádný vliv – kromě toho, že se musel spokojit s polovičním učitelským platem.

Mendel byl geniálním experimentátorem; nejen nesmírně zručný metodicky, ale zejména interpretačně. V základech jeho vědecké původnosti objevíme v biologických aplikacích fyziku a matematiku, vždy spolu s jeho přísným smyslem pro přesnost, úplnost a dokonalost. Proto na základě jeho pokusných výsledků vznikla genetika – dnes nejméně intenzivněji se vyvíjející biologická věda; ne nadarmo celý svět soudí, že byla-li rozhodující hnací silou společenského vý-

voje lidstva ve 20. století matematika s fyzikou a na jejich základech se rozvíjející technika, bude jí v 21. století genetika.

Mendel si především velmi prozíravě zvolil svou experimentální rostlinu, s níž provedl nejvíce základních pokusů: hrách setý, *Pisum sativum*. Pro své pokusy si shromáždil 34 odrůd 22 druhů hrachu, navzájem se lišících ve snadno pozorovatelných a kvantifikovatelných znacích. Vybrané odrůdy podrobil v letech v letech 1854–1856 kontrolnímu, ověřovacímu křížení a v letech 1856–1864 provedl vlastní naplánovanou práci. V té době zkřížil celkem 33 551 rostlin hrachu, zaznamenal výsledky těchto křížení, statisticky je zpracoval a vyvodil z nich obecné zákonitosti. Dnes se tyto zákonitosti nazývají zákony Mendelovy a tvoří ten nezákladnější fundament veškeré genetiky, o kterém musí být ve škole informován každý středoškolák na světě. Mendelova hybridizační práce v podstatě navázala na dosavadní metodické postupy šlechtitelů užitkových rostlin, ale byla nesena zcela novým, originálním metodickým aspektem: statistickou analýzou výsledků. Nemůžeme se zde genetickou prací Mendelovou zabývat podrobněji, ale alespoň Mendelovy zákony v jejich současném a didakticky nejsrozumitelnějším znění si uvedme. Zněj takto:

Zákony fenotypové

1/ Zákon o uniformitě hybridů:

Pokud jsou oba rodiče ve formě znaku homozygotní (tj. jsou-li alely příslušného genu zděděné po obou stejné), jsou všichni jejich potomci v tomto znaku stejní.

2/ Zákon o štěpení v potomstvu hybridů:

V potomstvu dvou hybridů (tj. heterozygotů) se vyštěpují nejen formy znaku obou rodičů, nýbrž i obou prarodičů (rodičů hybridů), a to v poměru jednoduchých celých čísel.

Zákony genotypové

1/ Zákon o samostatnosti genů:

Každý znak živého organismu je geneticky určen dvojicí samostatných genů, z nichž jeden je zděděn po otci a druhý po matce.

2/ Zákon o štěpení genových dvojic:

Při zrání gamet se tyto dvojice genů pro každý znak štěpí tak, že do každé přechází jen jeden gen.

3/ Zákon o nezávislé kombinaci genů:

Při oplození samičí gamety gametou samčí se geny různých párů ve výsledné zygote mohou kombinovat vzájemně nezávisle.

Pokusy s křížením hrachu byly ukončeny roku 1863. Roku 1864 se zabýval už jen dědičností doby jeho květenství, což však nepublikoval. Výsledky určené k publikaci v tomto roce zpracoval – a rukopis přečetl na dvou po sobě následujících přednáškových schůzích Přírodovědeckého spolku v Brně 8. února a 8. března 1865 (pravidelné schůze se konaly každou druhou středu v měsíci). Roku 1866 pak celá tato práce vyšla i tiskem v Pojednáních tohoto spolku. Men-

del rozeslal separátní výtisky svého obsáhlého sdělení všem evropským badatelům, jež by mohla zaujmout; nesetkal se však téměř se žádným ohlasem. Byl určitě zklamán, ale nedal to na sobě znát.

Ojedinělý ohlas obdržel od slavného německého botanika Carla von Nägeliho z Mnichova – a byl to ohlas neblahý. Oblíbenou květinou Nägeliho byl jestřábník (*Hieracium*). To je složnokvětá rostlina, tvořící semena značně odlišně od běžného postupu (partenogeneticky, tj. bez opylení samičí gamety, a také apogamicky, tj. i z nepohlavních buněk), a to v každém téměř mikroskopickém květu svého květenství. A Nägeli Mendelovi doporučil, aby své hybridizační pokusy zopakoval i na ní. Samozřejmě ani on, ani Mendel nemohli v té době tušit, že Mendelovy zákony u ní platit nemohou. Mendel – už z úcty k Nägeliho – se skutečně o křížení jestřábníku pokusil hned v letech 1866–1868. Byla to – u složnokvěté rostliny – práce technicky nesmírně obtížná a přitom marná: Mendelovi se nepodařilo prokázat všeobecnou platnost jeho zákonů. Asi si nedokážeme představit, jak hluboce musel být opět zklamán. Ale – věren své pociťivosti – i tyto své „negativní“ výsledky zveřejnil stejným způsobem, jako svou předešlou práci o křížení hrachu: na přednáškové schůzi Přírodovědeckého spolku v Brně dne 9. června 1869 a následně tiskem v jeho Pojednáních. I z morálního hlediska tedy může být Gregor Mendel zářným příkladem pro vědce také v 21. století.

Mendel však křížil i řadu dalších rostlin a také myši a včely! Na svahu za budovou kláštera (a nad ním) stojí dodnes moderní včelín, který tam roku 1871 zbudoval Gregor Mendel. Všiml si i dědičných znaků člověka. Mimo to pečoval o klášterní herbář rostlin, který rozvíjel novými položkami. Věnoval se světelné mikroskopii, hlavně (ale nejen) rostlin, náruživě se věnoval šlechtění užitkových rostlin, ale také meteorologii a astronomii. Tiskem uveřejnil celkem 13 původních vědeckých publikací, z nichž 9 je věnováno meteorologii.

Mendel v padesátých letech začal také velmi aktivně pracovat v řadě společenských organizací a veřejných funkcí, které mu přidávaly věhlasu, ale hlavně povinností a starostí. Např. roku 1855 byl jmenován členem přírodovědné sekce císařsko-královské Moravskoslezské společnosti pro zvelebení orby, přírodovědněznalství a vlastivědy. Byl vyhledávaným odborníkem a organizátorem v organizacích ovocnářských, včelařských, zemědělských a meteorologických. Všude vynikal svým vytrženým smyslem pro praktickou aplikaci nejnovějších poznatků. Roku 1876 byl zvolen místoředitelem Správní rady Moravské hypoteční banky, od roku 1881 pak byl jejím ředitelem. Už od roku 1868 byl členem Meteorologické společnosti, Císařsko-královské moravskoslezské společnosti pro zvelebování orby, přírodovědněznalství a vlastivědy, členem a později místopředsedou Přírodovědeckého spolku v Brně, členem Zoologicko-botanické společnosti, Pomologické společnosti ve Vídni a později pak také členem Včelařského spolku a nakonec jeho místopředsedou. Byl zakládajícím členem Rakouské meteorologické společnosti ve Vídni.

Roku 1862 podnikl významnou cestu do Londýna na velkou Hospodářskou výstavu (po trase Wien – Salzburg – München – Stuttgart – Karlsruhe – Strasbourg – Paris). Z cesty přivezl cenný botanický materiál – semena, rouby atd. Je historická škoda, že se ve Velké Británii nesetkal s Charlesem Darwinem. Darwinovi by byla znalost Mendelových objevů velmi prospěla pro formulaci jeho evoluční teorie. Bohužel je však neznal. I zde dokázal osud být ironický. Mendel Darwinovo základní dílo O vzniku druhů přírodním výběrem znal; jeho německý překlad si opatřil ihned po vyjití, roku 1863. Tento výtisk, který Mendel četl, je stále ve sbírkách Genetického oddělení Moravského zemského muzea; a na jeho 33 stránkách jsou na okraji Mendelovy poznámky tužkou, z nichž je patrné, že s Darwinovou teorií v podstatě souhlasil, ale současně si byl vědom, co jí chybí. A to se dělo v době, kdy z rozhodnutí církevních orgánů bylo jeho kněžskou povinností proti darwinismu veřejně vystupovat; vždyť Darwin byl pro církev Antikristem. To Gregor Mendel nikdy neučinil.

V období 1869–1870 musel na celý rok přerušit svou práci pro oční chorobu, která ho postihla zjevně pro trvalé přemáhání zraku při křížení ješťrábníku.

Ale hlavně: roku 1868 byl – po smrti opata Cyrila Nappa – konventem zvolen jeho nástupcem v opatské funkci. Své pocity při tom sdělil botaniku C. Nägelimu do Mnichova těmito slovy:

Z dosavadního skromného postavení učitele experimentální fyziky se vidím postaven do sféry, ve které se mi zdá mnohé cizí a vyžádá si značnou námahu, než si na to docela zvyknu.

Nicméně se všech svých nových povinností ujal rychle, odpovědně a úspěšně. Mezi ně patřila mj. správa klášterních statků v Hvězdlicích a Šardicích; k tomu mu prospěly i vlastní zkušenosti ze zemědělského domova. Všeobecně pak mu byly velmi prospěšné jeho charakterové vlastnosti: naprostá oddanost pravdě za všech okolností, vždy čisté svědomí, skromnost a zdrženlivost, ale přitom i neshovívavost ve spravedlivých stanoviscích. Zde ho jeho proletářské myšlení vedlo až k tvrdohlavosti, rozhodně nebyl diplomat. Lidé ho měli rádi, byl v osobním styku laskavý, milý, ale spíše plachý, uzavřený. V roce 1872 ho císař František Josef I. dekoroval komturským křížem Královského a císařského řádu.

Roku 1873 píše C. Nägelimu:

Cítím se skutečně nešťasten, že musím své rostliny a včely tak dokonale zanedbávat.

Nástupem do opatské funkce skutečně úplně skončily jeho hybridizační práce. Nepřestal však sledovat odbornou literaturu, dopisovat si s tehdy směrodatným světovým botanikem C. Nägelim, až do roku 1878 každodenně prováděl meteorologická měření, jejichž výsledky také měsíčně předával Ústřednímu ústavu pro meteorologii a geodynamiku ve Vídni (a v letech 1863–1869 také v každoročních sbornících v Brně vydával). Šlechtil nové odrůdy ovoce (spolupracoval na částých ovocnářských výstavách), pěstoval včely a podporoval rozvoj včelařství.

Udržoval stálý styk s rodinou doma; když jeho matka roku 1862 zemřela, dopisoval si se sestrou Terezií, jejíž rodinu, jak už jsme se zmínili, finančně podporoval. Pro rodné Hynčice inicioval a ekonomicky zajišťoval založení hasičského sboru a vybavení jeho zbrojnice; obojí slouží dodnes.

Mendel, jakkoliv byl velkou osobností, zůstal po celý život prostým člověkem. I on měl rád dobrou zábavu (každé nedělní odpoledne se v klášteře hrávaly kuželky), i on měl rád humor (odbíral humoristické Münchener fliegende Blätter, jeho oblíbeným bonmotem při popisu jeho experimentů bylo: „Moje úloha je kopulovat!“). Nebyl pruderní ani sentimentální. Bylo ho vždycky možno zastihnout v dobré náladě. Rád popíjel starobrněnské pivo, rád kouřil doutníky.

Roku 1874 vydala rakousko-uherská vláda zákon, který klášterům ukládal výrazné zvýšení jejich vkladů do státního fondu pro náboženství. Mendel byl přesvědčen, že tento požadavek je nespravedlivý a protiprávní; odmítal jej respektovat. Tento jeho spor s rakouskou vládou se vlekl 11 let – až do jeho smrti. Mendel – přes neustálé příkazy, urgencye a kárání z kruhů státních i církevních – odmítal z klášterního majetku podávat daňová příznání. Tomuto naléhání jako jediný ve státě po celých 11 let neustoupil, a tak není divu, že začal být po celém Rakousko-Uhersku znám jako „tvrdohlavý prelát“. (Krátko po jeho smrti pak vláda tento zákon zrušila.)

Během roku 1883 Mendel onemocněl zánětem ledvin, což mu přineslo značné otoky nohou; v létě odjel na léčení do Rožnova, ale zdraví se mu už nevrátilo, akutní onemocnění přešlo ve chronické. Už výše jsme se zmínili, že v této těžké době mu stál po boku jako lékař jeho synovec MUDr. Alois Schindler. Ze své práce však ani v tomto stavu neslevil ničeho. Do posledních okamžiků si zachovával také svou typickou vyrovnanost, laskavost, a dokonce humor. Zemřel v klášteře po půlnoci 6. ledna 1884. Sekční nález uvedl jako příčinu smrti: srdeční vadu, morbus Brighti.

Dne 9. ledna 1884 pak vyšel z klášterního kostela na brněnský Ústřední hřbitov slavný pohřeb. Než byl uložen do velké hrobky členů bratrstva augustiniánského kláštera při hřbitovní zdi, zazněla řada projevů. Byl v nich vzpomínán jako laskavý spolubratr, ušlechtilý člověk, laskavý učitel, významný veřejný činitel a bankovní ředitel, mecenáš, „umíněný prelát“. Nebyl však oceněn jako přírodovědec, geniální experimentátor – a už vůbec nemohl být vzpomenuť jako člověk, který světu založil genetiku.

Mendelovým nástupcem v opatské funkci se stal bratr Anselm Rambousek.

Před svou smrtí napsal Gregor Mendel pro brněnský ovocnářský a zahradnický časopis toto vyznání:

Ačkoliv mně bylo určeno prožít mnoho těžkých a trpkých chvil, musím vděčně přiznat, že dobré a šťastné převládaly. Moje vědecká práce mně přinášela velké uspokojení a věřím, že nebude dlouho trvat a celý svět ji uzná.

Muselo uplynout ještě 16 let. Teprve roku 1900 nezávisle na sobě a z různých hledisek, ale současně a shodně světu oznámili Mendelovo genetické prvenství

tří badatelé různých evropských národů: Holanďan Hugo de Vries, Němec Carl Correns a Rakušan Erich Tschermak. Roku 1906 se pak k nim připojil čtvrtý – Angličan William Bateson.

Redakci Universitas došlo

- Aktuální otázky výuky matematiky** na ekonomických oborech. Sborník příspěvků. Masarykova univerzita Brno, 2011. CD
- Václav Blažek, **Tocharian Studies**. Works 1. Masaryk University Brno, 2011
- Rudolf Brázdil, Tomáš Čermušík, Ladislava Řezníčková, **The Weather and Climate in the Region of Olomouc, Czech Republic**, Based on Premonstratensian Diaries Kept by the Hradisko Monastery and Svaty Kopeček Priory, 1693-1783. Masaryk University Brno, 2011
- Current Issues in Teaching Foreign Languages**, Silvia Pokrivčáková (ed.), Masarykova univerzita Brno, 2011
- Filip Černoch, Břetislav Dančák, Jana Kovačová, Petr Ocelík, Jan Osička, Tomáš Vlček, Veronika Zapletalová, **The Future of Natural Gas Security in the V4 Countries**. Masaryk University Brno, 2011
- Filip Černoch, Jan Husák, Ondrej Schulz, Michal Vít, **Political Parties and Nationalism in Visegrád Countries**. Masaryk University Brno, 2011
- Člověk a víno**. Sborník z konference. Masarykova univerzita Brno, 2011
- Dovednosti žáků a učitelů ve výuce přírodopisu**. Postkonferenční sborník VIII. Studentské konference s biologickou, ekologickou a geologickou tematikou. Masarykova univerzita Brno, 2011
- Ekonomika a management**. Recenzovaný sborník příspěvků mezinárodního workshopu 3. 6. 2011. Masarykova univerzita Brno, 2011. CD
- Genetická konference**. Konferenční sborník. Masarykova univerzita Brno, 2011
- Going by Car. Teacher's book**. Hana Svaňáková, et al. Masaryk University Brno, 2011
- Historický atlas vybraných území Evropy a Afriky podle Claudia Ptolemaia**. Lukáš Herman, Jan Rusznák, Zdeněk Stachoň, Daniel Vrbík a kolektiv. Masarykova univerzita Brno, 2011
- Identity v konfrontaci**. Multikulturní výchova pro učitele SŠ a ZŠ. Milan Fujda, Eva Klovová, Radek Kundt (eds.). Masarykova univerzita Brno, 2011
- Richard Jeřábek, **Lidová výtvarná kultura. Dvacet dva příspěvků k teorii, metodologii, ikonografii a komparatistice**. Masarykova univerzita Brno, 2011
- Jezdíme autem**. Integrovaná přírodověda. Materiál pro učitele. Masarykova univerzita Brno, 2010. CD
- Klapalová Alena, **Hodnota a e-business**. Masarykova univerzita Brno, 2011
- J. Klenková, M. Vítková et. al. **Inkluzivní vzdělávání se zřetelem na věkové skupiny a druhy postižení**. Masarykova univerzita Brno, 2011
- Josef Kopřiva, **Sport, matematika, počítač**. Masarykova univerzita Brno, 2011
- Alena Křížová a kolektiv, **Archaické jevy tradiční kultury na Moravě**. Masarykova univerzita Brno, 2011
- Petr Machálek, Jitka Nesrstová, **Základy fundraisingu a projektového managementu**. Masarykova univerzita Brno, 2011
- Modern and Current Trends in the Public Sector Research**. Šlapanice, 19-20 January 2012. Masarykova univerzita Brno, 2012
- Moravskoslezská škola doktorských studií. Seminář 2**. Zdeněk Měřinský et Jan Klápště curantibus editae. Masarykova univerzita Brno, 2011
- New Economic Challenges**. 3. International PhD Students Conference. Masaryk University Brno, 2011

pokračování na str. 70